

การพัฒนา รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

A Model Development on Participatory Instructional Administration in

Senior High School Education Level

สุนันท์วิทย์ พลอยขาว¹

Sunanthawit Ploykhao¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนและฝ่ายบริหารกลุ่มงานวิชาการจำนวน 5 คน ครูผู้สอนจำนวน 158 คน นักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนวัดสุทธิวรารามจำนวน 1,488 คน วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผนเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขั้นตอนที่ 3 การสังเกตและประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่าผลที่ได้จากการประเมินรูปแบบการบริหารการจัดการที่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก สรุปรูปแบบการบริหารการจัดการเรียน การสอนแบบมีส่วนร่วมได้ 9 กิจกรรม คือ 1) การได้รับสนับสนุนจากผู้บริหารในโรงเรียนเพื่อ มีการกำหนดนโยบายและมอบหมายอำนาจหน้าที่อย่างเป็นระบบ 2) การจัดอบรมส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมให้กับบุคลากรภายในโรงเรียน (Co-op Mission) 3) การจัดโครงสร้างการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีการจัดแบ่งหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 4) การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือคู่มือการปฏิบัติงานที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ 5) การสร้างการยอมรับ เห็นคุณค่าและเห็นถึงประโยชน์ของการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอน นักเรียน โรงเรียนและผู้ปกครอง 6) การจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือและให้คำแนะนำร่วมกัน นำเสนอความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 7) การจัดการทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนตลอดจนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 9) การติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานในทุกโครงการอย่างต่อเนื่อง และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในครั้งต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบ การบริหารจัดการ การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

¹ คุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์เทิร์นกรุงเทพ

Abstract

The purpose of this study was to develop and evaluate the use of a participatory instructional administration model at the senior high school education level. Three steps of the study process were conducted: 1) to plan and collect basic 2) to follow-up the collection of data with a plan to develop a participatory instructional administration model 3) to observe and evaluate the possibility of implementing a participatory instructional administration model The results indicated that the use of a participatory instructional administration model at the senior high school education level was rated at a good level. Consisted of 9 activities as follows:1) Instructors were well supported and their responsibilities were systematically assigned. 2) Training on the school personnel's cooperative mission was held. 3) The structure of systematic administration and the responsibilities of each section were set up. 4) The strategic plans and work manuals based on participation were provided. 5) The value and benefits of the participatory teaching-learning management among instructors, learners, school, and parents were recognized. 6) The meetings for consultation, suggestions, opinions, and support on the participatory teaching-learning management were held. 7) The essential resources for learners were properly allocated. 8) The network of collaboration among school, parents, and communities, including every party concerned was created so that closer relationships were formed. 9) Every project was followed-up and evaluated. The results would be analyzed, adjusted, and used to develop the following performance plan.

Keywords : Model, Management, Participatoryinstruction.

บทนำ

การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงบริหารการปกครองบริหารจึงเป็นศาสตร์สังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้ออาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมการบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลปะ (<http://www.kunkroo.com/admin.html>) การบริหารการศึกษา ปี 2556

ปัจจัยสำคัญในการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่างที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) ในงานวิจัยเรื่องนี้ได้นำทฤษฎีการบริหารการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของฮอยและมิสเกล (Hoy, W.K.; & Miskel, C.G., 2007:108-109) ซึ่งสิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย คือ

1. การมีโอกาสร่วมตัดสินใจทำให้ครูมีขวัญกำลังใจดี
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพ
3. ครู อาจารย์พึงพอใจอาจารย์ใหญ่ที่ส่งเสริมให้เขาเข้าร่วมตัดสินใจ
4. ครู อาจารย์มิได้คาดหวังจะเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสียทุกเรื่องไป แต่เขาอยากเข้าร่วมตัดสินใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาหรือผลประโยชน์ของเขาเท่านั้น

5. องค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกมีผลกระทบต่อระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

สำหรับการมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นต้องใช้ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา และติดตามประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 11) ซึ่งคุรุสภาได้กำหนดระดับคุณภาพผู้บริหารการศึกษาว่าเป็นการบริหารงานแบบผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมมุ่งเน้นให้ทุกคนร่วมวางแผน และปฏิบัติตามแผนได้จริงสามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนว่า ผลงานส่วนใดเกิดจากผู้ร่วมงานคนใด ขยายผลสู่กลุ่มบุคคลใกล้เคียงกับผู้บริหารเป้าหมายปฏิบัติงานดำเนินถึงผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการและผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นไปตามที่ตกลงร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2541: 4) สอดคล้องกับการกำหนดระดับคุณภาพผู้บริหารของคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ซึ่งได้กำหนดการปฏิบัติงานของผู้บริหารระดับเชี่ยวชาญพิเศษว่าเป็นผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการบริหารงานเป็นแบบผู้ร่วมงาน ที่ดำเนินถึงผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารและผู้ร่วมงานซึ่งเป็นไปตามที่ตกลงร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2542: 7-8) สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันของไทยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 กล่าวคือ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ (มาตรา 29) ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทน

องค์การชุมชนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา 40) และให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่น ๆ ให้แก่สถานศึกษา มาตรา 58 (2) และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 34) (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา 19 สิงหาคม 2542) ซึ่งกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้นำมาเป็นแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประการหนึ่ง โดยเน้นการมีส่วนร่วม และร่วมคิดร่วมทำ (Participation & Collaboration) ซึ่งมีแนวคิดหลักว่าการศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคน ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยส่วนรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (All for Education) โดยความคิดนี้เชื่อว่าการให้ทุกคน ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมคิด และร่วมทำเน้นในการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการประเมิน และการประกันคุณภาพการศึกษา จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ (กรมสามัญศึกษา, 2542: 6) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเป็น 3 ส่วนคือ กลุ่มผู้สอน กลุ่มนักเรียน และกลุ่มผู้ปกครอง จากโรงเรียนวัดสุทิวราราม ซึ่งมีจำนวนประชากรนักเรียนทั้งหมดประมาณ 1,629 คน ผู้วิจัยยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกิน 5% ความเชื่อมั่น 95% หรือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนและกลุ่มผู้บริหาร จำนวน 5 คน

ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภายในโรงเรียน จำนวน 158 คน

นักเรียนและผู้ปกครอง จากทุกแผนการเรียนของทุกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (1,629 คน) จำนวน 1,488 คน เนื่องจากมีผู้ปกครองบางท่านไม่สามารถที่จะมาเข้าร่วมประชุมได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสารและการสังเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปสาระสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผนเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการ

เรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนและผู้สอนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องตามทฤษฎี และแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตและประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากการจัดบันทึกสัมภาษณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุง

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดหรือคำถามที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะร่วมกับการสังเกตผู้วิจัยนำมาสรุปสาระสำคัญจากเนื้อความ คำพูด ข้อความ พฤติกรรม ที่เกิดขึ้นโดยแยกข้อมูลเป็นกลุ่มตามเนื้อหา

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการซึ่งประเมินผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistic) อธิบายความหมายของข้อมูล และใช้ตารางแจกแจงความถี่แสดงผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำรูปแบบที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อนนำไปใช้ทดลองใช้ปฏิบัติจริงในโรงเรียน พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนเห็นด้วยจึงนำมาสรุปร่วมกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องคือ ผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ในประเด็น

ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) อธิบายความหมายของข้อมูลและใช้ตารางแจกแจงความถี่แสดงผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปและสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกันและจัดแยกตามหมวดหมู่

ผลการวิจัย

พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก คือ

1. นักเรียนชอบทำกิจกรรมภายในโรงเรียน
2. นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ผู้สอนให้คำปรึกษาและวางตัวเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยที่ดีกับนักเรียน
4. ผู้สอนสามารถยกตัวอย่างและข้อเสนอแนะในด้านต่างๆได้เป็นอย่างดี
5. ผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนผู้สอนนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ได้อย่างน่าสนใจ
6. ผู้สอนสามารถให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ในด้านประสบการณ์ตรง
7. สื่อการเรียนการสอนและวิธีการนำเสนอสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้เป็นอย่างดี
8. หนังสือในห้องสมุดมีจำนวนมากพอ
9. เวลาเปิด-ปิดในการให้บริการของห้องสมุดมีความเหมาะสม
10. ผู้สอนเน้นการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ

11. ระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในห้องสมุดมีความทันสมัย

12. สื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์การศึกษามีความทันสมัย

13. มีการจัดกิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการและวิชาชีพ

14. มีการบริการด้านกายภาพที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน

ส่วนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ

1. รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน

2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ผู้สอนไม่เคร่งครัดกับมาตรฐานทางวิชาการมากเกินไป

4. ผู้สอนมีการบูรณาการวิธีการสอนโดยไม่ยึดติดกับห้องเรียน

5. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศมีความเหมาะสมในการเรียนการสอน

6. มีการจัดโครงการสอนเสริมแก่นักศึกษาในด้านการเรียน

นักเรียนโดยส่วนมากมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ดังจะพบได้จากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมแนะแนวการศึกษาต่อและแนะแนวอาชีพ กิจกรรมพบครูที่ปรึกษา กิจกรรมผู้ช่วยครูในการเป็นวิทยากรของนักเรียน โครงการตรวจสุขภาพนักเรียน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โครงการทัศนศึกษาและกิจกรรม HOME ROOM ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับมากมีเพียงกิจกรรมโครงการที่สอนน้อง โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน โครงการมุ่งสู่อโอลิมปิก กิจกรรมตลาดนัดเรียนต่อของงาน

แนะแนว การประชุมภาคี 4 ฝ่ายและคณะกรรมการนักเรียนที่นักเรียนบางส่วนไม่เข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประชุม ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สิ่งซึ่งวัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความสะดวก ฯลฯ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาแจ่มใส น่าเรียนรู้ สนุกสนาน เรียนสนุก ครูรักเด็ก เด็กรักครู รักเพื่อน ไม่มีบรรยากาศแห่งความกลัว หวาดผวา วิตกกังวล พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

และจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สอนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการของโรงเรียน ได้แก่ การดำเนินการใดๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ยิ้มแย้มเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน ฯลฯ พบว่า ผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยที่ได้สามารถสรุปรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมได้ 9 กิจกรรมคือ

ด้านนโยบาย

1. ผู้บริหารให้การสนับสนุนกำหนดนโยบายและมอบหมายอำนาจหน้าที่อย่างเป็นระบบ

2. การจัดโครงสร้างการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีการจัดแบ่งหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือคู่มือการปฏิบัติงานที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

4. การจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือและให้คำแนะนำ ร่วมกันนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ด้านสนับสนุน

1. การจัดการทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2. การจัดอบรมส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมให้กับบุคลากรภายในโรงเรียน (Co-op Mission)

3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนตลอดจนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างการยอมรับ เห็นคุณค่าและเห็นถึงประโยชน์ของการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอน นักเรียน โรงเรียนและผู้ปกครอง

5. การติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานในทุกโครงการอย่างต่อเนื่อง และนำผล

ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

สรุปความคิดเห็นในบทบาทของผู้บริหารศึกษาที่มีต่อการบริหารจัดการงานในแต่ละด้านพบว่า ในการรับผิดชอบงานทางด้านวิชาการ เรื่องวางแผนด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานวิชาการประจำปีจัดทำแผนงานโครงการทางวิชาการ และการจัดบุคลากรประสานงานกับแหล่งวิชาการนอกโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ส่วนบทบาทของผู้บริหารศึกษาในการรับผิดชอบงานทางด้านวิชาการในการจัดทำแผนการเรียน เรื่องจัดทำแผนการเรียนให้ตรงจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและทรัพยากรท้องถิ่น โดยประสานแผนการเรียนกับสถาบันอื่นๆ เพื่อศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพและควรประเมินผลการปรับปรุงการจัดการเรียน ติดตามผลทุกกระยะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย

บทบาทของผู้บริหารการศึกษาในการรับผิดชอบงานทางด้านวิชาการ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยคือ ด้านการจัดตารางการเรียนการสอน มีเพียงเรื่องเดียวคือการจัดสอนซ่อมเสริมที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มเห็นด้วยทั้งหมด

ด้านการจัดครูเข้าสอน เรื่องของการจัดครูผู้สอนให้ตรงตามวุฒิการศึกษา การจัดเฉลี่ยครูให้เพียงพอในแต่ละหมวดรายวิชาและควรจัดครูหรือสื่อการสอนแทนในกรณีที่ไปราชการ

ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนเรื่องการส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาพร้อมทั้งให้ครู รู้จักนำ

นวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ และเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ควรจัดให้มีการบริการแนะแนวเรียนต่อและแนะแนวอาชีพ จัดกิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ และควรติดตามประเมินผลการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดการเรียนการสอน เรื่องการจัดการจัดหาทรัพยากร แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระและควรมีการจัดทำแผนการอุปกรณ์ภายในโรงเรียน และการใช้ทรัพยากรร่วมกับสถานศึกษาอื่น

ด้านการพัฒนาครูทางวิชาการ พบว่าเห็นด้วยทั้งหมดทุกเรื่อง จัดให้มีการนิเทศภายในและจัดหาเอกสารต่างๆ ทางวิชาการ จัดฝึกอบรมครูจัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการ ส่งเสริมให้ครูจัดทำเอกสารทางวิชาการและการค้นคว้าวิจัย และส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อหรือศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ

ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่าเห็นด้วยทั้งหมดทุกเรื่อง จัดกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับวัย โดยให้ตรงกับความสนใจและนโยบายของกระทรวง และการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถร่วมงานกับชุมชนได้

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน เรื่องการชี้แจงแนวปฏิบัติ ปฏิทินปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนให้ทราบทั่วกัน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบ จัดทำธนาคารข้อสอบ จัดให้มีเอกสารหรือแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน พร้อมทั้งให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลและจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ จัดให้มีการรายงานผลการเรียนตามระเบียบการวัดผลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน มีการควบคุมและตรวจสอบให้การวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นไปตามระเบียบโดยเคร่งครัด

ด้านงานทะเบียนนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเห็นควรมีเพียงผู้บริหารเท่านั้นที่เห็นว่าควรจะได้รับผิดชอบในหน้าที่ทุกส่วนของโรงเรียนและในด้านการประเมินผลงานวิชาการ พบว่าควรจัดให้มีการประเมินผลงานวิชาการทุกระยะ ควรมีการตรวจสอบหลักฐานการดำเนินงานทางวิชาการและการวิเคราะห์การประเมินผลงานทางวิชาการ

จากการสัมภาษณ์ผู้สอนในเรื่องการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ พบว่าสอดคล้องกับรุ่ง แก้วแดง (2542: 277-278)กล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและนักวิชาการในหนังสือปฏิวัติการศึกษาไทยว่า การจัดการศึกษาเป็นสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองจึงต้องกระจายความรับผิดชอบให้ผู้ปกครองต้องส่งเสริมให้มีสมาคมผู้ปกครอง (Parentteachers Association) หรือ PTA ในทุกสถานศึกษา เพื่อให้มีบทบาทความร่วมมือ ด้านวิชาการกิจการนักเรียน สามารถแสดงความคิดเห็นในการประชุมผู้ปกครอง และผ่านผู้แทนที่อยู่ในคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งเป็นวิธีที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น

รูปแบบ 9 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยสรุปได้มาจากการนำแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ที่เรียกว่า POSDCORB เทคนิคการบริหารงานบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนที่เน้นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้มากที่สุดโดยก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบุคคล ได้แก่ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลง

แนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top-Down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-Up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley, 1984) กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing Ingredient) การที่จะบริหารจัดการเรียนการสอนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ควรเน้นการทำงานเป็นระบบที่มีมีการทำงานเป็นกลุ่มที่มีการเน้นพฤติกรรมกระบวนการกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ที่ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เน้นคุณภาพนักเรียน การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้ ฟอรรนารอฟ (Fornaroff, 1980) ได้เสนอไว้สอดคล้องกับของ อภิญา กังสนารักษ์ (2544: 14-15)คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการ แนวทางการดำเนินงานรวมถึงทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการที่ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมโดยร่วมกันช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
3. มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่อง ประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้แต่ต่างกันในเรื่องของการใช้บริการจากโครงการและควรมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่ายส่วนวิธีการของ อคิน รพีพัฒน์และคณะ (2539:49) ได้กำหนดไว้ 5 ขั้นตอนแต่จะเน้นในการ

แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและเน้นการมีบทบาทของผู้บริหารที่จะสร้างความร่วมมือ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอน ส่วนในการพัฒนารูปแบบพบว่า การวิเคราะห์ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การออกแบบพัฒนาเพื่อนำไปทดลองใช้ และประเมินผลสอดคล้องกับแนวคิดนำไปทดลองใช้ การประเมินผลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร เรืองศรี และจันทร์ชลิ มาพุท. (2544: 98) พบว่า รูปแบบประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล

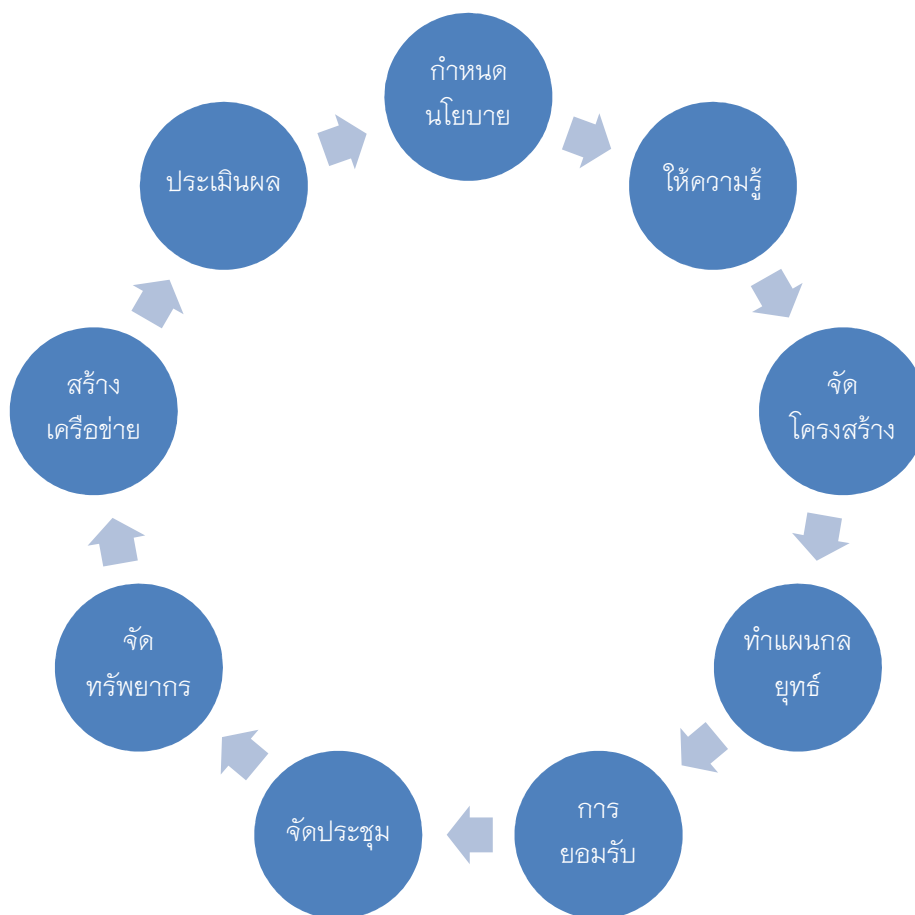
ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. ควรมีการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับรูปแบบเดิมเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างหลากหลาย เช่น ในระดับโรงเรียนชั้นประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดให้สมาคมครูและผู้ปกครองสมาคมศิษย์เก่ามีบทบาทในการสร้างเครือข่าย
2. ส่งเสริมสนับสนุนทางการศึกษา และเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดโครงการต่างๆ และควรปฏิบัติให้เป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี
3. ควรจะศึกษางานวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นที่เน้นการมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบเพื่อพัฒนาทางด้านการคิดให้กับผู้เรียน

ภาพที่ 9 ขั้นตอนในการพัฒนาและประเมินรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา.(2542).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการวิเคราะห์สาระสำคัญ.

กรุงเทพฯ: ศรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545.

กรุงเทพฯ:ศรุสภาลาดพร้าว.

รุ่ง แก้วแดง. (2542). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2541). เกณฑ์มาตรฐานครู.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อดิน รพีพัฒน์ และคณะ (2539). การศึกษาและการวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยคุณภาพในคู่มือการวิจัยคุณภาพเพื่องานพัฒนา.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

อภิญา กังสนารักษ์.(2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร เรืองศรี และจันทร์ชลิ มาพุทธ. (2544). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนว
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. 6(2),91-104

Fornaroff, A. (1980). **Community involvement in Health System for Primary Health Care**.Geneva:
World Health Organization.

Hoy, W.K.; &Miskel, C.G. (2007). **Educational administration: theory Research and Practice**. 8thed.
New York: McGraw–Hill.

Oakley, P. (1984). **Approaches To ParticipationIn Rural Development**. Geneva: Internation Office.

<http://www.kunkroo.com/adminl.html> การบริหารการศึกษา ปี 2556